

Det franske Sprog i Canada,

af Ed. Erslev.

Det er kjendt nok, at Canada fra gammel Tid deles i to Hoveddele, det franske og katolske Nedre-Canada ved Floden St. Lawrences Munding og det engelske og protestantiske Øvre-Canada højere oppe ved Floden. Man véd jo ogsaa, hvorledes det gaar med det engelske Sprog i Fristaterne; det faar efterhaanden Overvægten og opsluger de andre Sprog, saa at de indvandrede Tyskeres, Ire-lænderes og Nordboeres Efterkommere inden kort Tids Forløb kunne tale engelsk. *Kristoffer Jansen* har for kort siden*) omhandlet dette Spørgsmaal for de norske Udvandrerens Vedkommende, og han sætter som Grunden dertil dels, at de Nordmænd, som udvandre, især ere jævne Folk, der paa norsk tale Dialekt og som finde det finere at tale engelsk end bonde-norsk, og dels at manges Udvandrer først i Amerika har faaet sig en god Stilling, hvorfor han med en vis Bitterhed tænker paa alt, hvad der minder ham om hans Hjemland. Børn af norske Forældre tale altid engelsk mellem sig indbyrdes, hvis de ikke ved kunstig Isolation ere stængte ude fra engelske Skoler, og selv i mange norske Familier er Sproget gledet over til at blive engelsk. Mange Nordmænd ombytte deres Navne med engelske, Guldbrand bliver til Gilbert, Bob, Bill, Tom og Henry finder man stadig, og en norsk Farmer havde kaldt sine Sønner Edward Russell og Milton Samuel, sine Døtre Esther og Ambrosia. Den nævnte Forfatter føjer til: „Med Navne faar man ellers ikke tage det saa nøje i Amerika; thi de findes samlede i broget Blanding fra alle Verdenshjørner og fra hele Verdenshistorien. Man kan rejse fra Sodoma til Eden, fra Sparta til Bismarck, fra Byron til sacred heart (det hellige Hjærte)“.

Under saadanne Omstændigheder er det interessant at se, hvorledes det gaar med det franske Sprog i Canada. I selve Frankrig, hvor man efter Nederlaget 1870—71 har faaet Øjet op for den Fare, som truer Landet og Nationaliteten, er der adskillige, som have skrevet om de franskes Stilling i Canada, og der gives allerede en hel lille Literatur om dette Spørgsmaal.

Af de 4 Mill. Indb., som findes i „Dominion of Canada“ nedstamme 1,200,000 fra de gamle franske Nybyggere. Omgivne af en angelsachsisk og irsk Befolkning, danne de en Race for sig, der voxer baade i Tal og i materielt Velvære. Midt i det 17de Aarhundrede

(1641) fandtes der i det egentlige Canada (de nuværende Provinser Quebec og Ontario) kun 240, og midt i det 18de Aarhundrede (1754) 65,000 Franskmand. I Aaret 1871 var der derimod i hele Dominionet 1 Mill. og 1880 1,200,000 Franskmand, og heraf findes i Ny Brunswick, Ny Skotland, samt paa Prins Edwards Ø og Øen Kap Breton omtrent 100,000 fransktalende Folk.

Den, som allerførst havde den gode Idé at skabe „la nouvelle France“ i Nordamerika, var Frans den første, og 1608 grundede Champlain Quebec; men det var egentlig først Ludvig den fjortende, som med Colbert fattede Fordelene derved. Da Engleskmændene ved Freden i Paris 1763 havde skaffet sig Canada, søgte de paa alle Maader at trænge det franske Element tilbage. Man indrettede, saa vidt mulig, Lovene efter engelsk Mønster, og da nu tilige Lovene vare affattede paa engelsk, som de franske Canadiere ikke forstode, bleve disse højst utilfredse. 1774 nødtes Regeringen ogsaa til atter at gjenindføre den franske Civilret; men en Mængde Franskmand rejste hjem til Moderlandet, saaledes Embedsmænd, Ingeniører, rige Landmænd og Handelsmænd. Det egentlige Folk blev derimod tilbage, ligesom ogsaa Præsteskabet ikke forlod sin Hjord; i Skolerne, der stod under Præsterne, undervistes ogsaa fremdeles paa fransk.

Allerede for lang Tid siden har man i Frankrig talt om, at de franske Canadiere i mange Retninger staa paa et udviklet Trin, saaledes f. Ex. i videnskabelig Henseende, og skjønt det franske, som tales derovre, i mange Punkter skiller sig fra Sproget i Moderlandet, er det dog et virkeligt fransk. Misnøjede med det engelske Herredømme og de dermed følgende Overgreb flyttede en Del af de franske Canadiere bort til Fristaterne, og heri ligesom ogsaa i de forskjellige Opstande fra fransk Side har man Grundene til, at England endelig 1867 dannede det canadiske Forbund, der saa godt som er uafhængigt af England. De franske Canadiere ere i Virkeligheden ikke længer engelske Undersaatter, og de have nu faaet Sikkerhed for, at deres Nationalitet ikke bliver undertrykt. I den lovgivende Forsamling taler man efter eget Valg engelsk eller fransk, og omkring i Landet ere Skolerne enten engelske eller franske. Imedens de dannede Franskmand i Canada allerede for længe siden kunde engelsk, lærte de engelske Canadiere ikke fransk; men de have nu begyndt at lægge sig efter dette Sprog. Et særkjendeligt Vidnesbyrd for den Stilling, som det franske

*) Amerikanske Forhold. Kjøbenhavn 1881. S. 107.

Sprog efterhaanden har tilkæmpet sig i Canada, afgiver en national Fest, der St. Hansdag 1880 afholdtes i Quebec. Denne Fest var udelukkende fransk, og der var hverken Engelskmænd eller Irelændere til Stede. Glanspunktet ved Festen var den Tale, der holdtes af Dronning Victorias Svigersøn, *Marquien af Lorne*, der er Forbundets Guvernør. Ved Slutningen af Banketten talte han højt rosende om de franske Canadiere, og han fremhævede deres Loyalitet over for Dronningen, deres Dygtighed og andre gode Egenskaber, og alt dette skete paa fransk. Det er første Gang, at Guvernøren ved en vigtig Løjlighed har holdt Tale paa fransk. Efter hvad her er meddelt, er der altsaa al Grund til at tro, at det franske Element i det canadiske Forbund vil vedblive at leve, og det vil saaledes ikke gaa dér som i de nordamerikanske Fristater. Da Franskmandene havde faaet Canada og Louisiana, mødtes to franske Strømninger i de Landstrækninger, som nu af Nordamerikanerne kaldes „far-west“; den ene Strømning gik fra Canada mod Syd og den anden fra den mejicanske Bugt mod Nord. Det første Kjendskab til disse vestlige Egne, til Klippelhjærgene, de store Ørkenstrækninger og de frugtbare Sletter ved den mejicanske Bugt skyldes Franskmandene*), og den største af Opdagerne i hine Egne var en Franskmand fra Rouen, *Robert Cavalier de la Salle*, en Mand, hvis Navn er ukjendt, tør man vel sige, for Størsteparten af Læserne af nærværende Tidsskrift. I en Alder af 26 Aar rejste han til Amerika for igjennem denne Verdensdel at finde en Vej til Kina; 1669 opdagede han Ohio og 1672

Mississippi. Da han havde fundet denne vældige Flod, fik han den Tanke at forene Canada, der i længere Tid havde været i Franskmandenes Eje, med Antillerne. Han byggede nu forskellige Forter i disse Egne, og 1682, altsaa netop for tohundrede Aar siden, indskibede han sig paa Mississippi; i April samme Aar naaede han Flodens Munding, og han undersøgte dernæst Landet deromkring, som han kaldte Louisiana. Selv Byen St. Louis i Missouri, der har 300,000 Indb., er fra først et fransk Fort, som blev grundet for at danne et Forbindelsesled mellem Canada og Louisiana tværs igjennem Mississippis og Ohios Floddale. I det indre af Fristaterne er næsten ethvert Spor af den oprindelige franske Kolonisation forsvundet, og kun i Louisiana holder det franske Element sig endnu; men efter al Rimelighed er det alene et Tidsspørgsmaal, naar ogsaa dette forsvinder.

Man kan let indse, at Franskmandene med en vis Vemod tænkte paa den Skæbne, som deres Kolonisationsplaner havde haft i Nordamerika, og at de ikke uden Bitterhed mindes *Voltaires* letsindige Udtryk, da de maatte afstaa Canada: „det er kun nogle Tønder Land med Sne, som vi miste.“ Efter at Franskmandene havde afstaaet den venstre Bred af Mississippi til England, afstode de den højre Bred til Spanierne; ved Freden i Luneville 1801 fik Napoleon vel den nævnte Gave til Spanien tilbage, men to Aar efter solgte han for 60 Millioner Frank Louisiana og det umaadelige far-west til de nordamerikanske Fristater; paa denne Maade tabte Frankrig „et nordamerikansk Kejserdømme“. *Chateaubriand* har ogsaa med rette sagt derom: „Vi bleve udelukkede fra den nye Verden, hvor Menneskeslægten atter skal til at begynde.“

*) *Découvertes et établissements des Français dans l'Amérique septentrionale.* 4 Bind. Paris. 1877.

Gipps Land i Avstralien,

et Foredrag af **D. Howitz**, Forstkandidat.

Avstrallandet, der egentlig burde hedde Ny Holland, da Hollænderne allerede i den første Del af det 17de Aarhundrede have besøgt betydelige Strækninger af dets Kyster, har indtil den sidste Menneskealder været næsten ukjendt. Denne Verdensdel har et Omraade af omtrent 138,000 □ Mile, men tilbyder ikke som de andre Verdensdele en let Adgang til det indre. Kysterne ere uvenlige og enten meget klippefulde og bratte uden nogen synlig Landingsplads paa Hundreder af Mil eller

danne lange, lave, sandede Strækninger med liden eller næsten ingen Plantevæxt. Med Undtagelse af Carpentaria-bugten har Avstralien ingen dybe Havbugter eller Indskæringer, og de, der findes, frembyde i Reglen kun snevre Løb, der ere vanskelige at passere uden nøje lokalt Kjendskab. Dette Lands Plantevæxt og øvrige Karakterer er desuden saa vidt forskjellig fra andre Verdensdele, at det for den, der ikke kjender det, maa synes ubeboeligt. Et Exempel herpaa har man i en Rapport, som